FORBRUKERRÅDET

Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet

Dato: 20.11.2026

Forbrukerrådets innspill til nasjonal strategi for kunstig intelligens

Vi viser til regjeringens arbeid med en ny nasjonal strategi for kunstig intelligens.

Vi takker for anledningen til å gi innspill til ny nasjonal strategi for kunstig intelligens.

I Forbrukerrådets syn er det viktig at det er samfunnet som skal styre utviklingen av og sette rammer for bruk av teknologi. Det er avgjørende at myndighetene begrenser uønsket bruk gjennom regelverk og retningslinjer, slår ned på ulovlig praksis ved å håndheve reglene, og stimulerer til bedre tjenester ved å støtte og utvikle teknologi som er i samfunnets interesse.

I dag erfarer vi at samfunnet og myndighetene ofte ender opp med å måtte tilpasse seg teknologien, selv når teknologien har betydelige nedsider, og gjerne uavhengig om den gir verdi for forbrukere og borgere. Generativ KI er den mest synlige formen for kunstig intelligens forbrukere møter på i hverdagen, gjerne i form av spam, svindel og lavkvalitetsinnhold på nett. Det svekker tilliten til både teknologi, samfunn og forbrukervernet. En nasjonal strategi for KI bør ha som en målsetning å ta tilbake kontrollen over teknologien og reversere denne trenden.

Overordnet er Forbrukerrådet opptatt av at:

Postboks 463 Sentrum, 0105 Oslo, Org.nr 871 033 382

Telefon 23 400 500, post@forbrukerradet.no

- Utvikling, innføring og bruk av kunstig intelligens må ikke skje på bekostning av forbruker- og andre rettigheter, samt klima- og miljøhensyn.
- Offentlig sektor bør unngå å gjøre seg mer avhengig av teknologi og teknologileverandører som de ikke har styring over.
- Tilsynsmyndighetene må ha tilstrekkelig ressurser og kompetanse til å føre tilsyn med aktører som utvikler, leverer og bruker kunstig intelligens.

Unngå leverandøravhengighet

Forbrukerrådet advarer mot at offentlig sektor binder seg til teknologi og leverandører som vi ikke har tilstrekkelig mulighet til å holde ansvarlige, hvor tjenester og funksjonalitet kan endres over natten.[1]

Norge er allerede i praksis avhengig av en rekke store internasjonale selskaper for å opprettholde en stabil infrastruktur. De siste årenes ustabile geopolitiske landskap har vist hvordan denne avhengigheten gjør oss sårbare. Tjenester og infrastruktur som kan skrus av, endres gjennom oppdateringer, øke prisen, eller skrus av, skaper en uforutsigbarhet som i verste fall kan være katastrofal for samfunnet og beredskapen. I løpet av høsten 2026 har vi sett eksempler på sårbarheten som følger av leverandøravhengighet, som når Microsoft 365 var utilgjengelig globalt i store deler av et døgn.[2]

Som Forbrukerrådet tidligere har påpekt, er kunstig intelligens (og særlig generativ KI) preget av en rekke problematiske trekk og utfordringer.[3] Det inkluderer blant annet skjevheter i data, feilkilder, samt at de store leverandørene av generativ KI ikke har en bærekraftig forretningsmodell.

---

[1] https://www.tekna.no/aktuelt/slik-kan-vi-losrive-oss-fra-big-tech/

[2] https://e24.no/naeringsliv/i/xJPPal/microsoft-har-problemer-brukere-melder-om-outlook-feil

[3] https://www.forbrukerradet.no/siste-nytt/ny-rapport-generativ-ki-setter-grunnleggende-rettigheter-i-spill/

Det er fortsatt betydelig usikkerhet knyttet til hvor lenge disse selskapene kan levere denne teknologien til en lav pris, og en rekke aktører advarer mot en KI-boble som er i ferd med å sprekke.[4] Dette innebærer betydelig risiko for framtidig anvendelighet og tilgjengelighet, noe som må tas med i beregningen i en KI-strategi, når man vurderer å innføre KI-systemer, og eventuelt hvordan man vil innføre det. Uten å ta høyde for konsekvensene av at boblen sprekker, risikerer man at strategien er utdatert før den skal tre i kraft.

Offentlig sektor som innkjøper av KI

I utgangspunktet bør det ikke være et mål i seg selv at aktører i offentlig sektor skal ta i bruk kunstig intelligens. KI-teknologi er verktøy som egner seg til enkelte oppgaver, og som er uegnet til andre oppgaver. Dermed er eksempelvis prosentmål for bruk av verktøyene en lite hensiktsmessig målsetning, da problemforståelse og ønsket mål og effekt bør være retningsgivende for hvilke løsninger som er best. Det er selvsagt også naturlig å vurdere ulike teknologiske løsninger, inkludert brukt av kunstig intelligens, men dette må vurderes «verktøynøytralt». Generelt bør utvikling og bruk av KI-verktøy kun vurderes som én av flere løsninger, ikke være forhåndsgitt som verktøy.

Det er særlig viktig at offentlig sektor bruker sin innkjøpsmakt for å sikre ansvarlig bruk av kunstig intelligens, samt for å styrke konkurransen på feltet. Innkjøpskrav bør blant annet omfatte at systemer er åpne, forklarbare og etterprøvbare, samt at systemene i størst mulig grad er bygget på åpen kildekode. Som Forbrukerrådet i samarbeid med Tekna og NITO, basert på et rundebord med eksperter har anbefalt tidligere, bør anskaffelsesprosessene i offentlig sektor endres for å sikre dette.[5]

Miljø- og klimahensyn må også stå sterkt i innkjøpsprosesser, da mange KI-systemer har betydelig miljø og klimafotavtrykk. Mange av aktørene gir heller ikke tilstrekkelig informasjon av dette fotavtrykket verken ved utvikling eller bruk. Norske myndigheter bør stille miljøkrav ved innkjøp av KI-løsninger. Før KI

[4] Se for eksempel https://finance.yahoo.com/markets/stocks/articles/ai-bubble-warning-just-came-162046339.html

[5] https://www.tekna.no/aktuelt/slik-kan-vi-losrive-oss-fra-big-tech/

tas i bruk bør man også vurdere om KI er hensiktsmessig for å løse oppgavene eller om de kan løses med enklere metoder med lavere ressursbruk.

Offentlig sektor bør unngå å gjøre seg mer avhengig av teknologigigantene, og ikke bidra til å styrke deres monopoler. I tillegg til at leverandøravhengighet skaper sårbarhet, som nevnt over, bør offentlig sektor ta ansvar for å styrke alternativer til de dominante teknologiselskapene. For eksempel kan det være hensiktsmessig å ta i bruk norskproduserte løsninger dersom det er tilgjengelig. Dette forutsetter selvsagt at de alternative løsningene oppfyller kravene skissert over.

Styrke tilsynsmyndighetene

For å sikre at innføring og bruk av KI-systemer ikke skjer på bekostning av grunnleggende forbruker- og menneskerettigheter, er det avgjørende at tilsynsmyndighetene har de nødvendige ressursene for å gjøre jobben sin. Tilsynene må ha tilgang på både juridisk og teknologisk kompetanse for å kunne føre effektivt tilsyn med aktører som utvikler, distribuerer og tar i bruk KI-systemer. Dette gjelder blant annet Datatilsynet, Forbrukertilsynet, Nkom og Konkurransetilsynet.

Aktiv tilsynsaktivitet vil ikke bare fungere avskrekkende for virksomheter som bruker KI på ulovlig vis, men kan også bidra til å redusere en rekke problemstillinger i dagliglivet. Det kan for eksempel gjelde den omfattende prevalensen av KI-generert lavkvalitetsinnhold og feilinformasjon på nett, anbefalingsalgoritmer som radikaliserer og/eller manipulerer forbrukere, kommersiell overvåkning, mm.

Bruken av kunstig intelligens har også økt antall og omfang på svindelforsøk mot forbrukere. Her er det viktig at myndighetene er på vakt for å beskytte forbrukere mot svindel, agere mot svindelaktører inkludert plattformer som tilrettelegger for svindel, og bistå forbrukere som har vært utsatt for svindel.

Avslutningsvis vil vi understreke at utbredelsen av KI-relaterte forbrukerutfordringer aktualiserer behovet for å styrke forbrukerbeskyttelsen. Kommende reguleringer fra EU, inkludert digital services act, digital markets act, AI act og digital fairness act, vil bidra til å styrke forbrukeres rettigheter og

holde KI-selskaper ansvarlige for skadevirkninger av teknologien. Det er derfor særdeles viktig at Norge implementerer disse regelverkene og får på plass robuste tilsynsmekanismer. Derfor er det også viktig at sentrale regelverk ikke svekkes gjennom den såkalte digitale omnibusen.

Med vennlig hilsen

Forbrukerrådet

Mette Fossum

Forbrukerdirektør

Finn Lützow-Holm Myrstad

Fagdirektør